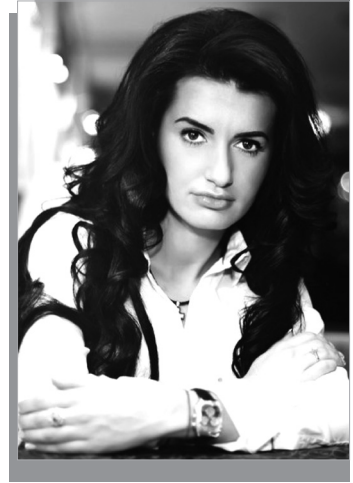

УДК 346.13.(094)

Ю. І. ОСТАПЕНКО

кандидат юридичних наук,
асистент кафедри господарського права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого, Харків
julost@rambler.ru

**СТАНОВЛЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА
ТА ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ
НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ЇЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ**

Присвячено проблемі створення та поетапного розвитку господарського права на початковому етапі формування ринкової економіки у незалежній Україні та виокремлення головних господарсько-правових інститутів, сформованих у цей період. Проаналізовано вихідні юридичні положення окремо кожного інституту, сформованого у цей період часу. Встановлено шляхом системного аналізу невідворотність процесів кодифікації господарського законодавства.

Ключові слова: господарське законодавство України, історія розвитку господарського законодавства, кодифікація господарського законодавства України.

Постановка проблеми. На початку 90-х рр., тобто з набуттям Україною незалежності, було покладено початок ринковим перетворенням у державі, а саме здійснювався перехід від планового господарювання до запровадження ринкових відносин. Цей процес предметно позначився як на змісті відносин господарювання, так і на самих соціально-економічних відносинах, а також на змісті їх нормативного регулювання. Дані процеси впливали на стан та сутність господарського законодавства, якщо цитувати видатного італійського політичного мислителя Нікколо Макіавеллі: «Будь-яка зміна складає шлях іншим змінам».

Отже, розвиток законодавчого забезпечення основних типів економічних відносин за часів незалежності можна охарактеризувати декількома етапами.

Ці етапи або кроки у розвитку господарського законодавства зумовлені внутрішніми і зовнішніми чинниками, серед яких найвпливовішими є інтеграційні та глобалізаційні процеси. Отже, існує нагальна потреба щодо аналізу даних етапів та визначення ролі кодифікаційного процесу в історії господарського права задля визначення подальших основних завдань модернізації вітчизняної економіки, встановлення догматичного предмета сучасного господарського права та визначення перспективних напрямів останнього.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливий внесок в аналіз історичного минулого розвитку господарського права зробили представники донецької школи права, а саме: В. К. Мамутов, Г. Л. Знаменський, П. Г. Скрипник, В. А. Устименко. Також частковим аналізом розвитку науки господарського права за радянських часів займалася О. М. Вінник, Д. В. Задихайло, Р. Б. Прилуцький тощо. Але ці науковці не приділили достатньої уваги історії розширення предмета регулювання господарського права і вплив останнього на рівень систематизації та модернізації господарського законодавства в цілому.

Формулювання цілей. Метою статті є аналіз змісту нормотворчої діяльності держави у сфері господарсько-правового регулювання на початковому етапі становлення ринкової економіки у незалежній Україні.

Виклад основного матеріалу. Створення національного господарського права є одним із важливих досягнень сучасної України, яка у кінці ХХ ст. отримала свою незалежність та суверенітет. Витоки формування господарського законодавства полягають у складній взаємодії суспільства, економіки, держави та права. При цьому кожен із цих перелічених інститутів у сучасних ринкових умовах вже трактується по-новому: мова йде не просто про суспільство, а про «громадянське суспільство»; не взагалі про державу, а про «правову державу» [1].

За часів Радянського Союзу нашу економіку звикли називати як у нашій країні, так і за кордоном – «командною», «адміністративно-командною», «бюрократичною», «одержавленою» економікою. Для неї характерні були такі риси, як її плановість, низька продуктивність праці, пріоритет промисловості перед сільським господарством, екстенсивний характер розвитку перед інтенсивним, прихована інфляція, тіньова економіка, панування ідеологічних законів над економічними тощо. Законодавство, яке регулювало соціалістичні економічні відносини, відображало перш за все інтереси держави, захищало державну соціалістичну власність та, необхідно підкреслити, що воно було всесоюзним, оскільки в той час існувала централізована директивна економічна система, де господарювання здійснювалось майже єдиним власником — державою.

На початку 90-х рр. відбувся перехід до ринкової економіки, що суттєво змінив економічну політику, а її інструментом виступило господарське законодавство, бо основний масив законодавчих актів регулюючих господарських відносин припинив відповідати економічному ладу, стосовно якого було створено інститут приватної власності.

Взагалі першим кроком на шляху до модернізації радянської економіки до незалежної української економіки було прийняття Декларації про державний суверенітет України 16 липня 1990 р. Практична реалізація цього наміру відбулася із прийняттям Акта проголошення незалежності України *24 серпня 1991 року*. Отже, *початком періодизації сучасного господарського права України є остання дата*.

Одним із *головних завдань перехідного періоду (1991–1993 рр.)* є розроблення науково обґрунтованої соціально-економічної політики, тобто програми стратегічних і тактичних дій держави. Без такої програми успішний розвиток економіки будь-якої країни був би неможливий. Та на довершення останнього створення перших вихідних законів, а з ними й інститутів ринкової економіки, з урахуванням новоствореного політичного режиму з різноманітними напрямками господарювання та загальним ключовим питанням господарських відносин.

Отже, першим модернізованим інститутом є *інститут власності*, відповідно до задекларованого економічного плюралізму (існування і взаємодія різних технологічних способів виробництва, організаційно-економічних відносин, типів і форм економічної власності та господарських механізмів у межах національної економічної системи) у ньому за Законом Української РСР «Про власність» від 07.02.1991 р. № 697-ХІІ (втрата чинності 20.06.2007) [2], за Законом України «Про обернення майна Компартії України та КПРС на державну власність» від 20.12.1991 р. № 2004-ХІІ [3], Законом України «Про внесення змін і доповнень до Закону Української РСР «Про підприємництво» від 15.10.1992 р. № 2697-ХІІ. За Законом Української РСР «Про власність», а саме ст. 2 було розкрито поняття власності у п. 1 та встановлені організаційно-економічні форми у п. 4 — приватна, колективна, державна та встановлено, що всі форми власності є рівноправними (п. 4). Саме така організаційно-економічна форма, як приватна власність, дає автономію суб'єкту господарювання — самостійність та свободу прийняття економічних рішень, особисту відповідальність за свободу рішень, інноваційну діяльність тощо, що у свою чергу надає можливості для створення, функціонування, модернізації ринку як суб'єкта господарювання.

Відповідно до Закону України «Про обернення майна Компартії України та КПРС на державну власність», а саме до ст. 1 передане на баланс Верховної Ради України, Верховної Ради Кримської АРСР та місцевих Рад народних

депутатів майно партійних комітетів Компартії України, КПРС, у тому числі підприємства та організації, що належать Компартії України, її кошти, паї, акції, інші цінні папери та майнові права, де б вони не знаходились, обертуються на загальнодержавну (республіканську) власність і власність відповідних адміністративно-територіальних одиниць (комунальну власність). Саме цим Законом, п. 2 ст. 1 було встановлено, що усе майно КПРС і майно Компартії України, а також майно партійних комітетів Компартії України у місті Києві належить до загальнодержавної (республіканської) власності. Майно, передане на баланс Верховної Ради Кримської АРСР, місцевих Рад народних депутатів, крім міста Києва, є власністю адміністративно-територіальних одиниць (комунальною власністю).

До цього інституту належить такий господарсько-правовий елемент, як *приватизація*, що знайшов своє відображення у низці законів 1992 р.: Закон України «Про приватизацію державного майна» від 04.03.1992 р. №2163-ХІІ, Закон України «Про приватизаційні папери» від 06.03.1992 р. №2173-ХІІ, «Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію)» від 06.03.1992 р. №2171-ХІІ, Закон України «Про оренду державного та комунального майна» від 10.04.1992 р. №2269-ХІІ, Закон України «Про приватизацію державного житлового фонду» від 19.06.1992 р. №2482-ХІІ, Закон України «Про заставу» від 02.10.1992 р. №2654-ХІІ. Цей елемент у контексті перехідних законів 1992 р. виступав тим елементом, за допомогою якого змінюється структура власності.

Третьою інноваційною трансформацією, що опосередковує перехід від одержавленої економіки до плюралістичних організаційно-правових форм ринків є інституціоналізація *підприємницької діяльності* та *підприємства* як ключового процесу в ринковій економіці. Законодавство, яке склалося у перехідний період і відповідно до якого регулюються дані процеси, складається із Закону України «Про підприємництво» від 10.09.1991 р. №1540-ХІІ, Закону України «Про підприємства, установи та організації союзного підпорядкування, розташовані на території України» від 10.09.1991 р. №1540-ХІІ та розширення суб'єктного складу останнього відбулася за допомогою Закону України «Про колективне сільськогосподарське підприємство» від 14.02.1992 р. №2114-ХІІ, Закону України «Про господарські товариства» від 19.09.1991 р. №1576-ХІІ, Закону України «Про колективне сільськогосподарське підприємство» від 14.02.1992 р. №2114-ХІІ. Прийняття Верховною Радою України за єдиний часовий період цілої низки законодавчих актів, присвячених питанням підприємництва, по суті можна назвати реформою у законодавстві, зростанням активності суб'єктів господарювання, проте зміст і форма останнього були спрямовані не на подальше зростання економіки, а на розвиток олігархізації економіки. Головною не-

гативною рисою підприємницького законодавства можна назвати неузгодженість та суперечність даних положень, наявність великої кількості прогалів у регулюванні нових економічних відносин і водночас зайва урегульованість багатьох економічних процесів, що в цілому знижували ефективність правового регулювання сфери господарювання [4].

Важливим інституційним утворенням періоду переходу від планового господарювання до ринкових відносин є створення правових основ інституту державного регулювання підприємницької діяльності – *правових заходів захисту економічної конкуренції* (остання виступає як одна з головних ознак ринку) чи *антимонопольного законодавства*. До перших правових заходів належать такі законодавчі акти, як: Закон Української РСР «Про ціни і ціноутворення» від 03.12.1990 р. № 507-XII (втрата чинності 03.08.2012 р.) [5] встановив вихідні засади політики ціноутворення, види цін та тарифів, перелік методів державного регулювання цін тощо; Закон України «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності» від 18.02.1992 р. № 2132-XII (втрата чинності від 27.02.2002 р.) [6], який визначав правові основи обмеження і попередження монополізму, недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності та здійснення державного контролю за додержанням норм антимонопольного законодавства; Закон України «Про Антимонопольний комітет України» від 26.11.1993 р. № 3659-XII [7], яким визначено правове становище Комітету, його органів та посадових осіб.

Однак із поняттям «ринкової конкуренції» межує поняття «*банкрутство*». Законодавчі основи *інституту банкрутства* були покладені разом з основами законодавства щодо ринкової конкуренції і були закріплені у спеціальному Законі України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14.05.1992 р. № 2343-XII [8], де визначалося поняття банкрутства, його ознаки, керуючий державний орган з питань банкрутства, заходи щодо запобігання банкрутству боржника та інші основоположні норми цього інституту. Крім того, норми, що регулюють порядок визнання юридичних осіб банкрутами, містяться також у Господарському процесуальному кодексі України від 06.11.1991 р. № 1798-XII. Частково деякі норми інституту банкрутства містяться у Законі Української РСР «Про власність» від 07.02.1991 р. № 697-XII (втрата чинності 20.06.2007 р.) [2], Законі України «Про господарські товариства» від 19.09.1991 р. № 1576-XII, Законі України «Про приватизацію державного майна» від 04.03.1992 № 2163-XII тощо.

У перехідний період також виник такий господарсько-правовий інститут, як *інститут інвестиційної діяльності*. Взагалі динаміка інвестиційного процесу є одним із важливих факторів просування до ринкових відносин, а отже — і до політично відкритого суспільства. Тому відношення до інвестування,

особливо — комерційного та іноземного, відразу стало предметом гострої боротьби політичних сил. Почала формуватися державна політика щодо іноземних інвесторів. Крім того, необхідно було визначитися з політикою внутрішнього інвестування, а також з питань співвідношення внутрішнього та іноземного інвестування. Необхідно було зважати на упередження основної маси населення проти іноземців і іноземного інвестування, спотворене уявлення про державний суверенітет та на складність взагалі системи інвестиційного ринку.

Правовою основою цього інституту на початку 90-х рр. виступили такі законодавчі акти, як: Закон України «Про захист іноземних інвестицій на Україні» від 10.09.1991 р. № 1540а-ХІІ, Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. № 1560-ХІІ, Закон України «Про іноземні інвестиції» від 13.03.1992 р. № 2198-ХІІ (скасування від 25.02.2000), Закон України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» від 13.10.1992 р. № 2673-ХІІ, Закон України «Про Державну програму заохочення іноземних інвестицій в Україні» від 17.12.1993 р. № 3744-ХІІ (втрата чинності від 19.03.1996 р.). Закон України «Про інвестиційну діяльність» був першим нормативним актом, що визначив загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України. Закон України «Про іноземні інвестиції» від 13 березня 1992 р. вперше регламентував процес іноземного інвестування в Україні. Декрет Кабінету Міністрів України від 20 травня 1993 р. № 55-93 «Про режим іноземного інвестування» зупинив його дію. Це було викликано тим, що цей Закон мав ряд недоліків, зокрема, в ньому не було встановлено мінімального розміру та виду іноземних інвестицій, для яких встановлювалися податкові пільги. За період дії цього закону, за деякими підрахунками, до 42 відсотків усіх іноземних інвесторів вклали в економіку України менше ніж 1000 доларів, а зустрічалися спільні підприємства з іноземними інвестиціями у розмірі 20 дол. США. Таким чином, Закон України «Про іноземні інвестиції» надавав можливість іноземним інвесторам отримувати податкові пільги на території України, а також обходити податкове законодавство і у своїх країнах, у разі існування угод про уникнення подвійного оподаткування між Україною та відповідною країною. Існував завуальований імпорту товарів під виглядом вкладів у статутні фонди спільних підприємств з наступною реалізацією третім особам. Виникла також потреба у диференціації пільгового режиму для інвестицій у конвертованій валюті, у формі майна, майнових прав, нових технологій тощо. У згаданому Декреті було змінено поняття підприємства з іноземними інвестиціями, до яких стали відносити підприємства з кваліфікаційними інвестиціями, тобто інвестиціями певних мінімальних розмірів і видів.

Одним із головних елементів переходу від ринку одержавленої економіки до міжнародного ринку є *інститут правового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності*, створення якого уособлювало ліквідацію державної монополії на зовнішньоекономічну торгівлю. Правовою основою цього інституту виступили такі законодавчі акти, як: Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 р. № 959-ХІІ [9]; Закон України «Про міжнародні договори України» від 22.12.1993 р. № 3767-ХІІ (втрата чинності 29.06.2004 р.); та в ряді не спеціалізованих законодавчих актів існують окремі норми, які регулюють деякі питання цього інституту — законів України «Про господарські товариства» від 19.09.1991 р. № 1576-ХІІ, «Про заставу» від 02.10.1992 р. № 2654-ХІІ, «Про оренду державного та комунального майна» від 10.04.1992 р. № 2269-ХІІ, «Про єдиний митний тариф» від 05.02.1992 р. № 2097-ХІІ тощо. Основним нормативно-правовим актом, що регулює зовнішньоекономічну діяльність, є Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність», який визначає принципи зовнішньоекономічної діяльності, окреслює коло її суб'єктів, називає види зовнішньоекономічної діяльності, закріплює основи її регулювання, передбачає встановлення спеціальних правових режимів зовнішньоекономічної діяльності, містить норми щодо відповідальності учасників зовнішньоекономічної діяльності та захисту їх прав і інтересів. Закон України «Про міжнародні договори України» передбачає здійснення ратифікації міжнародних договорів.

Ще одним важливим історичним фактом у зовнішньоекономічній діяльності, започаткованим у кінці 1993 р., було те, що Україна *розпочала процес вступу до СОТ*, який мав своє завершення 5 лютого 2008 р. у Женеві, коли Президент України Віктор Ющенко і Генеральний директор Світової організації торгівлі (СОТ) Паскаль Ламі підписали Протокол про вступ України до СОТ. Інтеграція до цієї економічної структури стала довготривалим процесом та впровадженням інноваційної моделі у зовнішньоекономічну політику України і зовнішньоекономічних реформ в останній, а також прийняття важливих міжнародних угод та нормативів до національного законодавства і реформація під єдині міжнародні стандарти національного права.

Одним із важливих суб'єктів господарської діяльності в ринкових умовах як внутрішніх, так і зовнішніх, що уособлює важливий елемент відносин інфраструктури ринку є *товарна біржа*. Правове регулювання цього суб'єкта відбувається за Законом України «Про товарну біржу» від 10.12.1991 р. № 1956-ХІІ [10], у якому наведено визначення даного суб'єкта, його права та обов'язки, порядок створення та реєстрації тощо.

У перехідний період також закладаються основи такого інституту господарсько-правового законодавства, яке регулює *ринок цінних паперів*. До цього законодавства можна віднести: Закон Верховної Ради УРСР «Про цінні папери і фондову біржу» від 18.06.1991 р. № 1201-ХІІ (втрата чинності 12.05.2006),

Директиву 93/6/ЄЕС Ради Європейського Співтовариства «Про адекватність капіталу інвестиційних фірм і кредитних установ», Договір про створення Міжнародної фінансової корпорації (статті Угоди про створення Міжнародної фінансової корпорації) та Закон України «Про застава» від 02.10.1992 р. №2654-ХІІ, в яких існують норми, які регулюють цей інститут.

Одним із головних суб'єктів господарського права виступає *банк* як кредитна установа та *інститут банківського права*. Основи української банківської системи були покладені Законом Української РСР «Про банки і банківську діяльність» 20.03.1991 р. №872-ХІІ (втрата чинності 17.01.2001 р.) [11]. Цим законодавчим актом закріплювалася класична дворівнева банківська система, яка складалася з Національного банку України та комерційних банків, у тому числі Зовнішньоекономічного банку Української РСР, Ощадного банку Української РСР, республіканських та інших комерційних банків різних форм власності. Закон охоплював не лише загальні принципи організації і діяльності банків, а й сукупність норм, які регулюють порядок надання фінансових і пов'язаних із ними послуг. Постановою Правління Національного банку від 26 червня 1992 р. було затверджено Порядок надання ліцензій Національного банку України на право здійснення операцій з валютними цінностями. Фактично валютний ринок було започатковано у серпні 1992 р. після створення Валютної біржі Національного банку, яку згодом, у липні 1993 р., було реформовано в Українську міжбанківську валютну біржу. 19 лютого 1993 р. Кабінетом Міністрів України було прийнято Декрет «Про систему валютного регулювання та валютного контролю». Вказаний документ закріпив основи формування та функціонування валютного ринку України. У листопаді в безготівковий обіг було запроваджено український карбованець і Україна офіційно вийшла з групи країн, які використовували рубль як законний платіжний засіб. У вересні 1993 р. Україна стала другою, після Росії, країною СНД, яка приєдналася до міжнародної електронної системи банківських платежів СВІФТ [5].

Останнім важливим інститутом, який започаткований у господарському праві у цей період, є *інститут страхування*. На початку 90-х рр. усунення монополії держави і поява недержавних страхових компаній створили необхідну базу для організації ринкових відносин у страховій діяльності й передумови формування страхового ринку України. Перші спеціальні нормативні акти, що регламентували страхування, були Постанова Ради Міністрів УРСР «Про управління соціальним страхуванням в Українській РСР» від 11.02.1991 р. №25 (втрата чинності 27.06.1998 р.) та Декрет Кабінету Міністрів України «Про страхування» від 10.05.1993 р. №47-93 (втрата чинності 11.04.1996 р.). У 1993 р. створено державну структуру у сфері регулювання страхового ринку — Укрстрахнагляд.

Висновки. На початку 90-х рр. був покладений початок ринковим перетворенням у державі, а з ними й у господарському праві.

У перехідний період від планової економіки до ринкових відносин були позитивні моменти — абсолютно нова соціально-економічна політика держави перетворена на ряд господарсько-правових реформ, у ході яких створені різноманітні господарсько-правові інститути, норми чи модернізовані старі інститути, норми під архітектуру новоствореної економічної моделі держави. Цей процес започаткував подальшу реконструкцію господарського законодавства у ринковому напрямі і в той же час став нормативною базою для підготовчого процесу систематизації господарського законодавства, яка знайшла своє відображення у Господарському кодексі, що набрав чинності 1 січня 2004 р. А невідворотність кодифікаційних процесів була обумовлена та закріплена історичним минулим правового забезпечення сфери господарювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Знаменский Г. Л. Новое хозяйственное право. Избранные труды : сб. науч. тр. / Г. Л. Знаменский. – К. : Юринком Интер, 2012. – С. 104, 275.
2. Про власність [Електронний ресурс] : Закон Української РСР від 07.02.1991 р. № 697-ХІІ // Верхов. Рада України : офіц. сайт. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/697-12>.
3. Про оборнення майна Компартії України та КПРС на державну власність [Електронний ресурс] : Закон України // Верхов. Рада України : офіц. сайт. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2004-12>.
4. Крупка Ю. М. Правові основи підприємницької діяльності : навч. посіб. / Ю. М. Крупка. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 30.
5. Ващенко Ю. В. Банківське право [Електронний ресурс] / Ю. В. Ващенко / Підручники онлайн. – Режим доступу: <http://textbooks.net.ua/content/view/2732/14/>.
6. Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності [Електронний ресурс] : Закон України // Верхов. Рада України : офіц. сайт. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2114-12>.
7. Про Антимонопольний комітет України [Електронний ресурс] : Закон України // Верхов. Рада України : офіц. сайт. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3659-12>.
8. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом [Електронний ресурс] : Закон України // Верхов. Рада України : офіц. сайт. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1251-12>.
9. Про зовнішньоекономічну діяльність [Електронний ресурс] : Закон України // Верхов. Рада України : офіц. сайт. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.
10. Про товарну біржу [Електронний ресурс] : Закон України // Верхов. Рада України : офіц. сайт. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1956-12>.
11. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] : Закон України // Верхов. Рада України : офіц. сайт. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/872-12>.

REFERENCES

1. Znamens'kyy H. L. Novoe khozyaystvennoe pravo. Yzbrannyye trudy: sb. nauch. trudov / H. L. Znamens'kyy. – K. : Yurynkom Ynter, 2012. – S. 104, 275.
2. Pro vlasnist' // Verkhovna Rada Ukrayiny: ofits. sayt. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/697-12>.
3. Pro obernennyya mayna Kompartiyi Ukrayiny ta KPRS na derzhavnu vlasnist' // Verkhovna Rada Ukrayiny: ofits. sayt. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2004-12>.
4. Krupka Yu. M. Pravovi osnovy pidpryyemnyts'koyi diyal'nosti : navch. posib. / Yu. M. Krupka. – K. : Yurinkom Inter, 2008. – S. 30.
5. Vashchenko Yu. V. Bankivs'ke pravo / Yu. V. Vashchenko // Pidruchnyky onlayn. – Rezhym dostupu: <http://textbooks.net.ua/content/view/2732/14/>.
6. Pro obmezhenyya monopolizmu ta nedopushchennyya nedobrosovisnoyi konkurentsiyi u pidpryyemnyts'koyi diyal'nosti // Verkhovna Rada Ukrayiny : ofits. sayt. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2114-12>.
7. Pro Antymonopol'nyy komitet Ukrayiny // Verkhovna Rada Ukrayiny: ofits. sayt. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3659-12>;
8. Pro vidnovlennyya platospromozhnosti borzhnyka abo vyznannyya yoho bankrutom // Verkhovna Rada Ukrayiny: ofits. sayt. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1251-12>.
9. Pro zovnishn'oekonomichnu diyal'nist' // Verkhovna Rada Ukrayiny: ofits. sayt. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.
10. Pro tovarnu birzhu // Verkhovna Rada Ukrayiny: ofits. sayt. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1956-12>.
11. Pro banky i bankivs'ku diyal'nist' // Verkhovna Rada Ukrayiny: ofits. sayt. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/872-12>.

Стаття надійшла до редакції 17.06.2015.

Рецензент — доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України В. Л. Яроцький, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків, Україна.

Reviewer — Jarocki V. L., Doctor of legal Sciences, Professor, member-correspondent of national Academy of Law of Ukraine, Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv, Ukraine.

Рецензент — доктор юридичних наук, професор В. П. Колісник, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків, Україна.

Reviewer — Kolisnyk V. P., Doctor of legal Sciences, Professor, Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv, Ukraine.

Ю. И. ОСТАПЕНКО

кандидат экономических наук, ассистент кафедры хозяйственного права Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого, Харьков

**СТАНОВЛЕНИЕ ХОЗЯЙСТВЕННОГО ПРАВА
И ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА УКРАИНЫ
НА НАЧАЛЬНОМ ЭТАПЕ ЕЕ НЕЗАВИСИМОСТИ**

Посвящено проблеме создания и поэтапного развития хозяйственного права на начальном этапе формирования рыночной экономики в независимой Украине и выделение главных хозяйственно-правовых институтов, сложившихся в этот период. Проанализированы выходные юридические положения отдельно каждого института, сформированного в данный период времени. Установлено путем системного анализа, неотвратимость процессов кодификации законодательства.

Ключевые слова: хозяйственное законодательство Украины, история развития хозяйственного законодательства, кодификация хозяйственного законодательства Украины.

YU. I. OSTAPENKO

assistant lecturer of the Economic Law Department, Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv

**FORMATION OF THE ECONOMIC LAW
AND THE LEGISLATION OF UKRAINE
AT THE INITIAL STAGE OF ITS INDEPENDENCE**

Problem setting. Systematization and determination of historical backgrounds of formation of business and legal institutions and elements in the economic law of Ukraine enable to forecast development of codification processes in the Ukrainian law.

Recent research and publications analysis. Significant input in the analysis of historical past of economic law development has been made by representatives of the Donetsk school of law — V. K. Mamutov, H. L. Znamenskyi, P. H. Skrypnyk, V. A. Ustymenko. The partial analysis of development of the economic law science during the Soviet period has been done by O. M. Vinnyk, D. V. Zadykhaylo, R. B. Prylutskyi, etc. Nevertheless, the above mentioned scientists haven't paid enough attention to issues of the impact of the Soviet economic law on the present economic and legal relations as well as on the economic law as a whole.

Paper objective. The aim of the paper refers to analysis of the content of the law-making activity of the state in the field of business and legal regulation at the initial stage of the Ukrainian market economy formation.

Paper objective. Market transformations in Ukraine were settled at the beginning of the 90th. These processes influenced both the position and the nature of the economic law. There is the urgent necessity to analyze phases of economic law development and to determine the role of the codification process in the history of the economic law in order to determine further core objectives of domestic economy modernization, to establish a dogmatic subject of the present economic law, and to determine prospects of its development.

Conclusions of the research. Economic law reconstruction for the purpose of its adjusting to market conditions was done during the transitional period. This process has become the legal basis for a preparation process of economic law systematization, which is reflected in the Economic Code adopted on the 1 January 2004. Inevitability of the codification processes was determined and appointed by the historical past of the legal framework of the economic field.

Short Abstract for an article

Abstract. The article is dedicated to the problem of creation and phased development of the economic law at the initial stage of market economy formation in the independent Ukraine as well as to determination of the core business and law institutions created in the determined period. The author has analyzed outcoming juridical statements of each institution formed during the current period of time. On the basis of the system analysis the author has affirmed inevitability of processes of economic law codification.

Key words: economic legislation of Ukraine, history of economic law development, codification of the economic law of Ukraine.